

22.02.16

Till Kulturdepartementet

Dnr: Ku2021/02071

Konstfrämjandets remissvar:

Från kris till kraft. Återstart för kulturen SOU 2021:77

Konstfrämjandet samverkar med sina femtio medlemsorganisationer för att främja konsten i hela samhället. Att konsten är ett sätt att tänka om samhället faller sig naturligt för folkrörelser som grundats för att göra just det. Förutom det civila samhället så samverkan Konstfrämjandet också med enskilda konstnärer och andra konstfrämjare på statlig och regional nivå.

Generella synpunkter

Konstfrämjandet välkomnar utredningens klarsyn på konstens och konstnärers utsatta situation i samhället. Kultursamverkansmodellen förslår en förstärkning i utredningen. Det är bra. Men samverkansmodellen behöver också vidgas för att också omfatta främjande organisationer. Förordningen ger i dag inte stöd för att fördela pengar till mer självorganiserade konstnärsprojekt, pengarna går till regionala institutioner och fastnar i offentliga strukturer. En tillitsfull kulturpolitik lägger medlen nära konstfältet, ut samhället för att få en kontinuerlig innovativ konstnärlig process att verka där. Konsten är sättet vi tänker om samhället, därför vore det bra att vidga modellen och låta fler än offentligt styrda aktörer verka över en längre tid än kortare projekt.

Sammanfattning

- Konstfrämjandet är den rikstäckande aktör som utredningen saknar. Ta tillvara på Folkrörelserna Konstfrämjandets kompetens att utveckla både konstnärlig praktik och arrangörskap i hela landet.
- Med Konstfrämjandets medlemmar inom samhällsbyggnad (som Sveriges Arkitekter, Riksbyggen, HSB, Hyresgästföreningen m.fl.)

sprider vi kunskap om konstens roll i samhällsomvandlingen. Ge uppdraget om kunskapsspridning till fler aktörer än de statliga.

- Utlys projektstöd inom ramen för gestaltad livsmiljö till de kommuner som vill ta steget och pröva nya arbetsmetoder där konstnärlig praktik och tänkande ingår.
- Stärk de professionella konstnärerna som arbetar i självorganiserande initiativ genom långsiktiga stöd.
- Inkludera de självorganiserade konstnärerna i arbetet med gestaltad livsmiljö.

Synpunkter och förslag

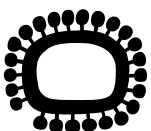
4: Utvecklingsområdet för delaktighetsmålet

4.7.1 Mellanhänder och arrangörer är viktiga

SVAR: I kapitlet om mellanhänder och arrangörer konstateras att dessa är mycket viktiga och att de ser olika ut för respektive konstområde.

Utredningen hänvisar också till Ideell Kulturallians som lyft frågan om att många äldre håller föreningslivet levande och att de är en sårbar grupp under pandemin. För bild- och formområdet finns inte heller någon rikstäckande aktör och utredningen påpekar att det finns relativt få institutioner på regional nivå.

Här vill vi lyfta Konstfrämjandet som med sina 16 distrikt över hela Sverige har ett nära samarbete med respektive region. I de olika distrikten arbetar konstnärer, som många gånger är unga, med att organisera utställningar och konstprojekt baserade på dialog och samverkan. T ex har distriktet i Skåne samverkat med ett forskningsprojekt om gestaltad livsmiljö och ansvarat för konstnärsledda workshops med barn. Flertalet av distrikten arbetar på landsbygderna och säkerställer därmed att platser som saknar konstinstitutioner ändå får ta del av samtidskonst. På flera håll är distrikten med och skapar nätverk både till andra konstnärliga projekt och föreningar och organisationer som arbetar för demokrati och omställning till ett mer hållbart samhälle. I projektet *Skogen mellan oss* har konstprojekten ägt rum utomhus och därmed varit smittsäkra i en tid av pandemi.



Konstfrämjandet verkar som en paraplyorganisation med självständiga distrikt runt om i landet. Distrikten drivs av ett professionellt och konstnärligt tänkande som ger organisationen stor potential för innovativa projekt. Genom en mångfald av projekt skapas förutsättningar för samtidskonstens kreativa tänkande att sippra ut i samhället, som i sin tur genererar en spegeleffekt. Här finns en kompetens och en erfarenhet att stärka och utveckla konstnärer och arrangörer i hela landet. Konstfrämjandet arbetar redan idag med att bredda konstbegreppet som förutom utställningar inkluderar invånarengagemang, konstnärliga dialoger, arbetsvistelser och konstnärligt arbete med hållbarhet och demokrati.

Konstfrämjandet har ett högt förtroende hos flera finansiärer som bl.a. Kulturrådet, Postkodlotteriet och Allmänna Arvsfonden.

Förslag

Ta tillvara på Konstfrämjandets kompetens att utveckla både konstnärlig praktik och arrangörskap. Genom sin decentraliserade och rikstäckande organisation, med ett tydligt gräsrotsperspektiv, är Konstfrämjandet redan idag en relevant aktör i hela landet.

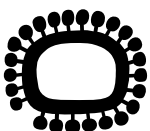
5: Utvecklingsområden för samhällsmålet

5.2.1 Bedömning

Kulturen bör ses som ett välfärdsområde och därmed inkluderas i beslutsprocesser som behandlar strategiska vägval för välfärden på statlig, regional och kommunal nivå.

SVAR: Under rubriken *Kulturens centrala samhällsvärde* behöver *tydliggöras* beskrivs kulturens centrala roll i skapandet av morgondagens samhälle. I det sammanhanget nämns European Bauhaus men konstigt nog inte Sveriges arkitekturpolitik sedan 2018, gestaltad livsmiljö.

Gestaltad livsmiljö är ett svar på de stora samhällsutmaningar vi står inför och Sveriges åtagande i arbetet med Agenda 2030. Olika kompetensområden behöver samverka i mycket högre utsträckning än vad som görs idag för att möjliggöra den omställning vi står inför. Här lyfts vikten av att konst, form och design ska få större utrymme när vi bygger och utvecklar våra fysiska



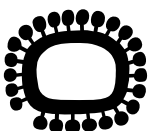
miljöer. New European Bauhaus och gestaltad livsmiljö är två initiativ som har mycket gemensamt. De utgår båda från behovet av omställning och ser i det sammanhanget att vi också måste omgestalta. I båda initiativen är konstnärlig kompetens avgörande för möjligheten att också förverkliga den ambitionen.

Konstnärlig kompetens innebär i det här sammanhanget mer än fysiska gestaltningar. Konst är ett sätt att tänka om samhället. Det konstnärliga tänkandet är en djupt mänsklig metod att få fatt i världen och att påverka den. Alla har rätt till ett djupare möte med konsten, samtidigt som vi också har en skyldighet att se och gestalta omgivningen med ett större medvetande. Exempel på hur konstnärers medverkan i samhällsomvandlande processer kan se ut finns i rapporten *Vi förändrar varandra*, som berättar om innehållet i Statens konstråds satsning på kunskapsutveckling mellan 2018 - 2020. Se <https://statenskonstrad.se/rapport/vi-forandrar-varandra/>

När konstnärer deltar i processer som rör samhällsutveckling görs det oftast på konsultbasis. Inom ramen för enprocentsuppdrag eller andra medel avsatta för utveckling. Konstnärliga uppdrag inom ramen för samhällsbyggnad är ofta av den storleken att den ekonomiska ersättningen ger en realistisk inkomst. Det är också pengar som genererar medel till bl a pension. Alltså något annat än bidrag. Att få möjlighet att delta i omställningen av samhället på lika villkor som andra yrkesgrupper är utgångspunkten för att den tvärsaktoriella samverkan också ska ge resultat.

Fortfarande råder dock brist på kunskap om konstnärlig kompetens i de flesta sektorer utanför kultursfären. Konst ses fortfarande inte som ett kunskapsområde hos dem som planerar, bygger eller omvandlar våra samhällen. Följden blir att många tillfällen till konstnärliga uppdrag går om intet.

Här behövs fortsatt utveckling och spridning av kunskap till kommuner, regioner och privata aktörer, byggherrar såväl som arkitekter. Att konstnärligt kunnande i form av både tänkande och fysiska gestaltningar får vara en självklar del i samhällsbyggandet är *inte* bara kulturförvaltningarnas (eller motsvarande) ansvar. Det är ett ansvar som alla inblandade måste ta.



En långsiktig och strategisk satsning på kunskapsutveckling skulle inte bara garantera ett förverkligande av gestaltad livsmiljö utan också ge uppdrag och därmed en reell inkomst till konstnärer.

Förslag

1. Fortsatt utveckling och spridning av kunskap om konstens roll i samhällsomvandlingen till de aktörer som ansvarar för samhällsbyggnad.
2. Utlys temporära stöd till de kommuner som vill ta steget och pröva nya arbetsmetoder där konstnärlig praktik och tänkande ingår.
3. Ge uppdraget om kunskapsspridning till fler aktörer än de statliga. Konstfrämjandet ingår redan idag i etablerade nätverk som inkluderar konstnärer, kommuner, regioner och invånare. Då vi ofta binder ihop offentlig förvaltning med folkrörelser och konstnärer är samverkan en självklar metod för att driva verksamhet.

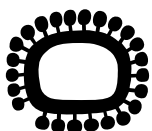
5.5.2. Gestaltad livsmiljö bidrar till attraktiva och hållbara samhällen.

Se förslag i punkten ovan.

5.5.3 Offentlig konst som utvecklingsområde

... För att utvecklingen ska kunna fortsätta ser vi behov av en nationell kunskapsplattform för offentlig konst.

SVAR: En av framgångsfaktorerna för Kunskapsnav offentlig konst var den nära samverkan Statens konstråd hade med regionerna. Ett flertal av landets regioner arbetar redan idag med spridning av kunskap till kommunerna i form av utbildning och nätverkande. Det är därför viktigt att en eventuell kunskapsplattform är lyhörd för inte bara ett arbete som redan pågår, utan också varje regions specifika förutsättningar. Redan i den utredning som Boverket tog fram 2019 om Regionernas roll i gestaltad livsmiljö, förstudie med fokus på regional utveckling (2020:11) slår de fast att regionerna har stor betydelse för utvecklingen av gestaltad livsmiljö. Region Skåne ligger i framkant när det gäller arbetet med gestaltad livsmiljö och offentlig konst och planerar just nu för en större utbildning i gestaltad livsmiljö för alla sina kommuner. Regionerna samverkar också redan idag sinsemellan med bl. a



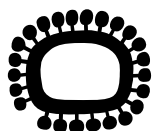
kunskapsutveckling. Det är därför viktigt att staten inte kommer in med olika typer av åtgärder som inte är förankrade hos regionerna.

I arbetet med offentlig konst är det av avgörande betydelse att titta på hur begreppet *offentlig konst* definieras. Utgår man från hur konstnärer arbetar idag är det lika relevant att tala om *konst i det offentliga*, eller för att knyta an till vår nya arkitekturpolitik, *konst i våra gemensamma livsmiljöer*. På sidan 208 i utredningen lyfts problematiken kring hur enprocentsregeln fungerar på många av våra landsbygder. En regel som bygger på tillväxt och investeringsmedel är svår att realisera på en plats som håller på att avfolkas.

På ett flertal platser i landet pågår konstnärlig verksamhet som initierats av konstnärerna själva. Projekten tar ofta plats på landsbygderna och sker i dialog med de som bor och verkar där. Deras praktiker innebär inte sällan ett faktiskt genomförande av den omställning som det så ofta talas om i diskussionen om det hållbara samhället. Konstnärers medverkan i arbetet med gestaltad livsmiljö kan se ut på många olika vis. Det kan vara allt från permanenta gestaltningar till tillfälliga- och deltagarbaserade projekt i det offentliga. Det kan vara dialoger med föreningar och civilsamhälle. Det finns exempel på hur konstnärer involverat tjänstepersoner i konstnärliga processer som berör de samhällsutmaningar vi står inför. Att långsiktigt stärka de självorganiserade konstnärerna på landsbygderna skapar möjligheter för mer konst i våra livsmiljöer samtidigt som det offentliga konstbegreppet vidgas och utvecklas.

Den satsning som gjordes under 2020 i form av 25 miljoner kronor x 2, till inköp av konst till Moderna Museet och Statens konstråd har betytt mycket. Samtidigt är det många konstnärer i dag som arbetar med andra konstnärliga metoder än att producera materiell konst. Att stärka de självorganiserade konstnärerna skulle skapa möjligheter att inkludera fler konstnärliga uttryckssätt och metoder.

I “Återstart för kulturen” föreslås en stärkning av Kultursamverkansmodellen. En sådan satsning skulle möjliggöra för regionerna att långsiktigt stödja de självorganiserade initiativen. Gräsrotsinitiativ skapar en mångfald av röster och stärker därmed demokratin. Konstnärer kan också bidra med värdefull kompetens in i både



kulturplaner och regional kulturpolitik. Om vi följer konsten och det civila samhället så får vi resurseffektivitet i både kultur- och samhällsutveckling.

Förslag

1. Stärk de professionella konstnärerna som arbetar i självorganiserande initiativ genom långsiktiga stöd. Ta tillvara på den kunskapsproduktion som de självorganiserade konstnärerna har möjlighet att tillföra i omställningen av våra samhällen.

2. Inkludera de självorganiserade konstnärerna i arbetet med gestaltad livsmiljö. Här finns kompetens inte bara om konstnärliga gestaltningar, utan också ett konstnärligt sätt att tänka kring samhällsplanering, omvandling, organisation och hållbarhet.

7.3 Långsiktig förstärkning av kulturens ekonomiska förutsättningar

7.3.5 Långsiktiga stöd

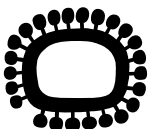
Utredningen föreslår att Kulturrådet ska kunna fördela fleråriga verksamhetsbidrag till det fria kulturlivet.

SVAR: Konstfrämjandet stödjer utredningens förslag om långsiktiga stöd till det fria kulturlivet. Vi upplever en stor projektrötthet runt om i landet och som har pågått under en längre tid. Många konstnärer berättar om en sorts "daglönesituation" där de tvingas söka sin egen lön varje halvår. Det är inte ett hållbart sätt att arbeta. Men inte heller ett hållbart sätt att möta sin publik. Långsiktig finansiering gynnar däremot etablering, både till platsen och till människor som lever och verkar där. Utmaningen att locka en ny publik och skapa tillit för att bygga relationer, kräver ett långsiktigt arbete.

7.10 Utveckla kulturpolitikens inriktning

7.10.3 Stöd utvecklingen av en nationell plattform för utställningsaktörer inom bild- och formkonst

Utredningen föreslår att en organisation ska få statlig stöd för att utveckla en nationell plattform för utställningsarrangörer inom samtida bild- och formkonst.



SVAR: Vad som menas med utställningsarrangör, var går gränsen? Här behövs stöd även för mindre tillfälliga konstnärsdrivna projekt som arbetar ideellt, de utgör en viktig del av ekosystemet, likaså mer etablerade konstnärsdrivna verksamheter. Kan det istället kallas ”publik verksamhet som för ut konsten till samhället”?

Konstfrämjandet har goda förutsättningar att axla ett sådant uppdrag. Med förgreningar över hela Sverige i både städer och på landsbygderna finns redan idag en nationell överblick. Konstfrämjandet ingår även i ett nordiskt sammanhang genom nätverket AOOO (Arts Organizations Out of Office) Inom ramen för Konstfrämjandets verksamhet produceras konst utifrån en mycket bred definition: utställningar, sociala projekt, publikationer, residens mm. Konstfrämjandet har också goda och etablerade relationer till medlemmar som Sveriges Konstföreningar, Konstnärscentrum och samverkar även med Konstkonsulenterna, Klister, KRO, m fl.

För Folkrörelsernas Konstfrämjande

Per Hasselberg, verksamhetsledare

